

Bruselj, 13. november 2023
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Evropski semester 2024: zelena kolektivna pogajanja – orientacijska razprava

V prilogi vam pošiljamo usmerjevalni dopis predsedstva na navedeno temo, ki bo podlaga za orientacijsko razpravo na seji Sveta (EPSCO) 27. novembra 2023.

SMERNICE ZA RAZPRAVO

„Zelena kolektivna pogajanja za pravičen zeleni prehod“

Razogljičenje gospodarstva, energetska učinkovitost, krožno gospodarstvo in, splošneje, podnebne spremembe so zdaj osrednja vprašanja na politični agendi Evropske unije in njenih držav članic. To dokazujejo evropski zeleni dogovor in različne pobude v njegovem okviru, na primer sveženj *Pripravljeni na 55*, ki prispevajo k doseganju podnebne nevtralnosti do leta 2050, kot je določeno v evropskih podnebnih pravilih, pa tudi reforme in naložbe, ki podpirajo zeleni prehod, vključno z načrtom *REPowerEU* ter nacionalnimi načrti za okrevanje in odpornost v okviru sredstev iz instrumenta *NextGenerationEU*.

Pravičen prehod na podnebno nevtralnost je eden od ključnih izzivov našega časa in je daljnosežen, saj vpliva na številna področja, vključno z delom in socialnimi zadevami. Večja zaposlenost, dostojni delovni pogoji in varstvo okolja ne morejo biti nasprotujoče si stvarnosti. Prav nasprotno, medsebojno so prepleteni in se dopolnjujejo ter tvorijo skupno agendo v korist blaginje družbe ter potreb podjetij in delavcev. Evropski zeleni dogovor in ukrepi za socialno unijo morajo biti ustrezno artikulirani in vzajemno koristni na vseh ravneh. Tudi v okviru evropskega stebra socialnih pravic se priznava pomen zelenega prehoda ter njegovega vpliva na socialne pravice in izzive na področju zaposlovanja.

Zeleni prehod prinaša priložnosti, a tudi izzive na področju zaposlovanja in delovnih pogojev, ti pa bodo imeli v prihodnjih letih še večji vpliv. Kot na drugih področjih mora imeti socialni dialog med evropskimi institucijami, vladami ter medsektorskimi in sektorskimi socialnimi partnerji pomembno vlogo pri opredeljevanju in izvajanju okoljske in energetske politike, splošneje pa vseh politik, povezanih z zelenim prehodom, zaradi njihovega vpliva na zaposlovanje in delovne pogoje.

Zato so bile države članice v Priporočilu Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost, katerega namen je ponovno preučiti socialno-ekonomske posledice zelenega prehoda, pozvane, naj v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji sprejmejo in začnejo izvajati svežnje ukrepov za spodbujanje pravičnega prehoda. Svežnji politik se štejejo za posebej odločilne pri oblikovanju ukrepov za podporo ljudem, sektorjem in območjem, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel. To zlasti velja v kontekstu, ko so socialne politike za obravnavanje energetskega prehoda v večini držav članic še vedno v zelo zgodnji fazi, pri čemer je socialni dialog ključnega pomena za njihov učinkovit razvoj.

Kot je poudarjeno v Sporočilu Komisije z dne 25. januarja 2023 z naslovom „Krepitev socialnega dialoga v Evropski uniji: izkoriščanje njegovega celotnega potenciala za upravljanje pravičnega prehoda“, so smiselni socialni dialog in učinkovita kolektivna pogajanja bistveni za opredelitev uravnoteženih rešitev, o katerih se strinjajo podjetja in sindikati, da bi spodbudili pravičen prehod na razogljičeno gospodarstvo ter spodbujali zeleno in socialno Evropo.

Poleg tega morajo države članice zagotoviti spodbudno okolje za dvostranski in tristranski socialni dialog, tudi kolektivna pogajanja na vseh ravneh, vključno s sistematičnim, smiselnim in pravočasnim vključevanjem socialnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje politik zaposlovanja in socialnih politik ter, kadar je to ustrezno, gospodarskih in drugih javnih politik, tudi v okviru evropskega semestra.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 14. junija 2023 sprejel mnenje z naslovom „Zelena kolektivna pogajanja: dobra praksa in obeti za prihodnost“¹.

V navedenem mnenju EESO navaja, da „morajo imeti podjetja in delavci na voljo ustrezne načine za sodelovanje v prizadevanjih za varstvo okolja in boj proti podnebnim spremembam“.

Spodbujanje zelenih kolektivnih pogajanj je – ob upoštevanju vloge nacionalnih odnosov med delodajalci in delojemalci ter avtonomije socialnih partnerjev – način, da se pozornost usmeri k zelenemu prehodu.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>.

EESO meni, da se razprava o okoljskih vprašanjih v okviru kolektivnih pogajanj nanaša na klavzule, o katerih so mogoča pogajanja – kot je razvidno iz primerov v prilogah k navedenemu mnenju – med socialnimi partnerji v okviru kolektivnih pogodb, ki imajo neposreden in posreden vpliv na okolje. Te klavzule lahko med drugim zajemajo:

- a) vpliv poslovne dejavnosti na okolje,
- b) varstvo delavcev pred posledicami sprememb okolja in podnebja,
- c) vpliv zelenega prehoda na poslovno dejavnost z vidika organizacije dela, sprememb poklicnih profilov in spretnosti delavcev ter
- d) notranje spremljanje izvajanja pogojev iz točk a), b) in c).

EESO med sklepi in priporočili iz mnenja poziva Unijo in države članice, naj še naprej podpirajo ukrepe in pobude, ki podjetja in delavce spodbujajo k prilagajanju zelenemu prehodu, ter – med drugimi ukrepi – razmislijo tudi o konceptu pooblaščenih zaposlenih, ki bi opravljali vlogo predstavnikov za okoljski prehod ali kontaktnih točk za vprašanja, povezana z okoljskim in ekološkim prehodom na delovnem mestu.

Na evropski medsektorski ravni so bili zeleni prehod in z njim povezani izzivi v svetu dela obravnavani na primer v izjavi evropskih socialnih partnerjev z dne 30. maja 2017 o izkoriščanju potenciala zelenega gospodarstva za ustvarjanje delovnih mest² ali v priporočilih z dne 9. decembra 2021 o krožnem gospodarstvu v okviru socialnega dialoga³.

Kljub več zgoraj navedenim pobudam, bi bilo mogoče še okrepiti vlogo socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj pri upravljanju in zagotavljanju pravičnega zelenega prehoda.

² https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf

Glede na nekatere obstoječe sporazume v več evropskih sektorjih in podjetjih, ki so navedeni v omenjenem mnenju EESO, je treba preiti na zelena kolektivna pogajanja, v katerih socialni partnerji na različnih ravneh pogajanj pomembno prispevajo k povečanju trajnostnosti, odpornosti in produktivnosti podjetij ter k njihovi zavezi dostojnemu delu.

Morebitna vsebina zelenih kolektivnih pogajanj bi lahko bila:

- vpliv zelenega prehoda na zaposlovanje ter teritorialno in socialno kohezijo,
- ustvarjanje zelenih delovnih mest,
- prehodi med različnimi sektorji dejavnosti ter potrebno usposabljanje in preusposabljanje delavcev,
- mobilnost v mestih zaradi dostopa do delovnih mest,
- energetska učinkovitost v proizvodnih dejavnostih in pri opravljanju dela,
- obveščanje delavcev in posvetovanje z njimi z imenovanjem predstavnikov za zeleni prehod ali njihovim sodelovanjem v specializiranih odborih ter
- usposabljanje strani, ki se pogajajo o kolektivnih pogodbah, na temo okolja.

Vsa ta vprašanja bi bilo treba obravnavati z vidika spola.

Poleg tega bi bilo koristno razmisliti tudi o vlogi kolektivnih pogajanj v povezavi z ustvarjanjem poštenih delovnih pogojev in preprečevanjem poklicnih tveganj v luči podnebnih sprememb, kot so ekstremne temperature ali drugi neugodni vremenski pojavi, ki močno vplivajo na zdravje in varnost delavcev.

In ne nazadnje, zelena kolektivna pogajanja so lahko ustrezen instrument za spodbujanje večje demokracije na delovnem mestu, hkrati pa omogočajo medsebojno dopolnjevanje evropskega zelenega dogovora in socialne unije, tudi ob upoštevanju ciljev iz stebra socialnih pravic.

V tej zvezi naj ministri in ministrice izmenjajo mnenja o naslednjih vprašanjih:

- Kako lahko kolektivna pogajanja podprejo boj proti podnebnim spremembam, povečajo okoljsko trajnostnost in spremljajo pravičen prehod na poti v podnebno nevtralnost? Ali v vaši državi članici obstajajo nedavne izkušnje in dobre prakse v zvezi z zelenimi kolektivnimi pogajanjmi?
 - Katere ukrepe bi lahko – ob spoštovanju avtonomije socialnih partnerjev – sprejeli Unija, države članice in socialni partnerji sami za spodbujanje zelenih kolektivnih pogajanj? Kakšno vlogo bi pri tem lahko imel evropski semester?
-